

eNo-2070

Görüşler

ADANA HAKEVİ

TARAFINDAN ÇIKARILIR
AYLIK KÜLTÜR DERGİSİ

SAYI
17

NİSAN
1939

İÇİNDEKİLER

Kadir Varlık	VEHBI EVİNÇ
Adana Çiftçiliğinin 80 yıllık yakın tarihi üzerinde etüdler	KASIM ENER
Sanat bakımından edebiyatımızın dahilî tekâmülü	NİHAD TARLAN
Çukurovada Arkeoloji Durumu	A. R. YALGIN
Atatürk İnkılâbı Yolunda Türk Köylüsü Daima önde	D. TÜRMEÑOĞLU
BİR HIÇ (Nesir)	İ. GÜNER
DUMLUPINAR ÇOCUĞU (Şiir)	OSMAN ATILLA
ENGİNDE SESLER (Şiir)	KEMAL GÜNER
Ata Gününde Atayı Anış (Şiir)	M. ALİ ÇORLUHAN
İNANMAMAK (Nesir)	ZIYA HAZER
YAŞIYAN ÖLÜ	GÜLTEKİN SILANAR
FOLKLOR	V. E.
Şubat ve Mart aylarında Evimiz Çalışmalarının hulâsası	

KADİR VARLIK (YILDÖNÜMÜ MÜNASEBETİYLE)

*Milletler için en büyük kuvvet,
her silâhtan keskin, her kudretten üstün
en büyük kuvvet : Kendi evlâdları ara-
sındaki birlik kuvvetidir. İNÖNÜ*

Yazan : VEHBI EVİNÇ

Zaman ölçüştürün, insanlar üzerinde hususî bir rolü vardır. Takvim yapraklarının delâlet ettiği manâ bazan ciltlerle ifade edilemeyecek kadar büyük ve geniştir.

Haddi zatında hiç bir kıymeti yok gibi görünen ve yalnız bir zamanı ifadeden başka bir şeye yaramıyan günün tarihi, eğer tesadüfen mühim hadiselerin cereyanına rastlamışsa o vakit bambaşka bir kıymet kazanmıştır. Gerek siyasî dünyada ve gerek ilim, fen ve sanat âleminde hergün yeni bir hâdisenin, yeni bir vakianın kaydedildiğine şüphe yoktur. Bu itibarla diyebiliriz ki, senenin on iki ayında hiç bir gün kıymet ölçüsüyle damgalanmadan geçmemektedir.

Bizim için enterasan olmıyan alelade bir günün başka bir yerde, başka bir sosyete için unutulmaz bir matem veya sevinç günü olmadığını kim iddia edebilir.

Türk milleti için İkinci Kânun nasıl yaşlı bir günse, Arnavut milliyetperveri içinde Nisan ayı öyle kara değil midir?

1789 Fransız İnkılâbı tarihde nasıl yeni bir devir açmışsa, 1920 - 23 Nisanı da Türk dünyasında ondan daha parlak bir çağın yaratıldığına şahit olmamış mıdır?

Bu küçük mukaddmeden sonra yıldöntümü münasebetiyle 23 Nisanın büyük ve parlak manâsı üzerinde, kalplerimizde duyduğumuz tatlı sevinç heyecanıyle bir daha saygıyla durabiliriz :

Düşman istilâsına uğrıyan vatanın kara ve yaşlı günle-

rinde devletin başında bulunan padişah Vahdettinin yalnız kendi menfaatlerini düşünerek düşmanla birleştiğini gören Yüce Atatürk, Türk milletinin şerefini kurtarmak için ortaya atıldığı zaman büyük ırkının bitmez tükenmez enerjisine ve yüksesek karakterine güvenmişti.

Atasının arkasında bir tek kalp gibi ruh birliğiyle hareket eden Türk milleti, Erzurum ve Sivas kongrelerinden sonra Ankarada millî varlığın kadir bir kuvvet olduğunu bütün dünyaya haykırdı. Atatürkün bütün memleket mümessillerini toplayarak 1920 yılının 23 Nisanında Ankarada kurduğu [Büyük Millet Meclisi] ile artık ulusal egemenlik teşekkül etmişti. Bütün kuvveti eline alan Kamutay Türk milletinin nabzını iyi dinliyor ve ona hayat yollarını gösteriyordu. Az zamanda bütün düşmanlar ana vatandan çıkarıldı. Ve İsmet İnönünün Lozanda kazandığı muzafferiyetle Türk ulusu erkinliğine kavuştu.

Yirmi üç Nisanın manâsı büyüktür :

23 Nisan, Türk milletinin bütün dünyaya Türk ölmemiştir ve her zamankinden daha diri olarak ayakta duruyor diye haykırdığı gündür.

23 Nisan, Türk ulusunun tarihte yeniden şahlanışına, yeniden doğuşuna şahittir.

23 Nisan, sultanın Türke boyun eydiği, zulmün ve istipdadın yıkıldığı; düşmanların felâketi başladığı gündür.

23 Nisan, büyük Türk milletinin kudret ifade eden abidesinin kurulduğu gündür.

23 Nisanı yaratan neslin çocukları,

Bu tarihî hamlenin, bu sönmez uyanışın devamlı ışıklarıyla Türk çocuğu harikalaşsın diye, 23 Nisanı yaratanlar bugünü çocuk bayramı yaptılar. Benliğinizde şahlanan hayatı bir kudretle bugün sevinin.. bugün coşun.. Bu enerji gündür, hayat gündür, bayram gündür. Yaratıcı milletin duyan, düşünen ve yaratan bir genci olmak için 23 Nisan bize en ışıklı en doğru yolu göstermiştir.

Bugünün muazzaz hatırasını kanımıza, canımıza işliyerek engin ruhumuzun sınırlarına kadar genişledik.

Türk göntüllerde istikbal ve hürriyetin her sevgiden tatlı, her istekten kanatlı, yaşama duygularının doğduğu bugün bizim için en bahtlı, en mufla bir gündür.

VEHBI EVİNÇ

Adana Çiftçiliğinin 80 yıllık Yakın Tarihi Üzerinde Etüdler...

Yazan : KASIM ENER

Adananın Ziraat tarihi çok eski, bilinmeyen zamanlara kadar varmakla beraber Milâddan evvel ve sonra çok parlak devirler yaşayan bu yurdun çiftçiliği son durgun devresinden; 1859 den itibaren tekrar hazırlanmış bulunuyor.

1859 dan 1939 senesine kadar uzayan bu 80 yıllık zaman Adana ziraat tarihinin vakit vakit parlayıp örleşen bu gidiş üzerinde anı tebeddüller devresi olmuş ve bu günkü varlığı meydana getirmiştir.

Bu devrenin bilhassa yarım asrı geçmiyen müddeti Adana çiftçiliğinin basitlikten tekniğe giden çok entresan safhalarını ihtiva ediyor. Bu sebeptendir ki, 1859—1939 arasının bir tarihçesini yapmak ve bunu tesbite çalışmak memleket ziraat bilgisi bakımından ehemmiyeti hâiz bulunmaktadır. Fakat maalesef şurasını açıkça söylemek lâzımdır ki, kendi tarihi bile mazbut olmayan Adananın 80 yıllık geçmişini de bize öğretecek elimizde bir Türk eseri mevcut değildir. Biz bunu ancak, yabancı seyyahların çiftçiliğimizi alâkadar eden yazıları bir tarafa bırakılırsa, [*] yılların hatıralarını kuvvetli hafızalarında toplayabilmiş kıymetli ihtiyar meslektaşlarımızdan öğrenebiliriz.

Şu halde son günlerini yaşamakta bulunan bu değerli dedeler bizim için biricik tarih vesikası oluyorlar demektir. Bundan

(*) Adana ziraatine temas eden Avrupa eserlerinden ilerdeki sayılarda ayrıca bahsedeceğiz.

dolayıdır ki, münevver çiftçilerimizin şurda burda hayatta tutunabilmiş muhterem, yıllar görmüşlerini arayıp onların kıymetli bilgilerinin derlemeleri meslekî bir vazife halini alıyor.

1859 dan sonra Adana ziraatinin geçirdiği değişiklikleri tesbit için ben bundan iyi bir yol bulamadım.

Bu düşünce iledir, ki 80 sene evveline kadar hafızasını yoklayabilen olgun ve tecrübeli bir çiftçi dededen 1859 dan itibaren ziraî geçmişlerimizin esaslı noktalarını not halinde tesbit ettim. Bu notları, çok eski bir varlığa sahip bulunan Adana çiftçiliğinin, yazılmasını dilediğim ziraî tarihine ilerde bir faydası olur ümidiyle şu sütunlara sıkıştırıyorum.

50 sene evveline kadar Yüreğir ovasında bir kaç köy müstesna olmak üzere Mihmandardan ve İncirlikten ilerisi ekilemiyordu. Bağların yerinde ancak bugünkünün yedide biri kadar bağ var idi ki şimal hududu Savatlı Halil bağını geçemezdi. İlerisi hep Mersin çalılıklarıyla kapalı fundalıktı. Yalnız Tarsus toprağı hemen ekseriyetle ziraat altında bulunuyordu.

Arazi sahiplerini umumiyetle Türkler teşkil ederdi. 1869 tarihlerine kadar şehre yakın yerlerde bir dekar tarlanın fiyatı 15 — 25 ve Yüreğirde vasatı 5 kuruştı. Şehirde (1859) da bir dükkânın bir kilo kahveye satıldığı vakidi, ki o zaman bir kilo kahvenin değeri 20 kuruşu geçmiyordu.

Çiftlikler umumiyetle, nüfus azlığı ve kazancın güç oluşu sebebiyle müşterek kuvvetlerden istifade için, ortakçılıkla idare olunurdu. Ortaklık şartları şöyle idi :

Tarla, tohumluk, hayvanlar ve yemleri ve o zamanki çiftlik âletleri mal sahibi tarafından verilir. Buna mukabil mahsulün safisinden yarısı alınır. Ortağın karısı ve çocuklarına ayrıca şekere ekilir ve ortağa mal sahibi tarafından ödünç para verilirdi.

Köylerin ve çiftliklerin binaları bugünküne nazaran pek iptidaî idi. Köylerde hattâ fırın yoktu. Şepit denilen büyük ve kalınca ekmeği saçlar üzerinde pişirirlerdi. Köy sahipleri, ağalar, ahır sekisi denilen [ahırlarda yüksekçe yapılmış yerlerde] yatarlardı. Araba bulunmadığından çiftlik sahipleri ve köylüler hep hayvanlarla köylere giderlerdi.

İlk araba Finto ismi altında ve o zaman (1859) sonradan Mektupçu unvanını alan İsmail efendi tarafından Adanaya getirilmiştir. Bugünkü öküz ve manda arabaları ise ancak 1884 tarihinde Tarsusta yapılmışa başlanmış ve oradan Hacı Bey tarafından Adanaya getirilmiştir. Bu arabalardan evvel şehirde ve köylerde tek tük kağnılara tesadüf edilirdi. Mamafih şehrin sokakları pek dar olduğundan bu kağnılar da her taraftan geçemezlerdi. Bu suretle bütün nakil işleri hayvanlar sırtında yapılırdı.

Köylerde ziraat âleti olarak karasapan ve çapa vardı. Çapalar kösre taşı ile bilenirdi. Bugünkü üç demirinin basit şekli 1873 tarihinde Taşçı çiftçilerinden Salih Efendi tarafından icabedilmiş ve Tarakçı ismindeki ustaya yaptırılmıştır, ki master ağaçtan idi. Karasapanın Çömelek köyünde yapılanları meşhurdur.

Oksuz tek pulluk İplikçi ismindeki tüccar tarafından 1882 tarihinde Adanaya getirilmiştir. İngiliz mamulâtından olan bu pulluk ilk zamanlarda rağbet bulamamıştır.

Elek makinesi ise 1881 de Harput'tan Nafi Efendiye gönderilmiştir. Orak makinesi 1879 yılında Adana çiftçilerinden Kasım Bey tarafından alınmış ve tecrübe edilmişse de pek ağır olduğundan işe yaramamıştır.

Buharlı çift makineleri 1880 tarihinde, şimdiki Ziraat Bankasının esası olan Menafî Sandığı parasiyle İngiltereden getirilmiştir. Bugünkü memleket hastanesi civarında yapılan ilk tecrübede iyi netice verdiği için bu makinelerin taammümü çabuk olmuştur.

Harman makineleri ile altı öküzlü pullukların Adanaya gelişi yenidir. Bunlardan birinci 38 ve ikinci 30 senelik bir maziye maliktir. Mamafih altı öküzlünün esas taammümü Umumi Harpten sonra olmuştur.

Şimdi çiftliklerde görülen diğer birçok makine ve âletler bildiğiniz gibi pek yenidir.

Sanat Bakımından Edebiyatımızın dahilî tekâmülû

— Doçent Nihat Tarlan tarafından
21 - 3 - 1939 da Halkevinde verilen
konferans —

Muhterem dinleyiciler,

San'at hakkında sizinle ufak bir müsahabe yaptıktan sonra Türk Edebiyatının dahilî tekâmülüne seri bir göz gezdirmek, bu yolda vasıl olduğum neticeleri işaret etmek istiyorum.

San'at... Bu cidden fırtınalı bir kelime, kıyametler koparan bir tabir... Beşeriyet asırlardanberi bu düğümün başı ucunda onu çözebilmek kaygısı ile uğraşmış ve didinmiş : Her mütefekkir kafadan bir ses çıkmış.

Hakikat sahilinden mebd'e ve maad adlı bir kaya vardır. İnsanlık o kayaya yaradılışın başlangıcından itibaren tos vuruyor, parçalanıp geri gidiyor, ummanın içinde sönüp mahv oluyor, yahut Hayyamın dediği gibi "Mütefekkir insanlar bu karanlık gece içinde yol bulamayıp, bir masal söylüyor ve uyuya kalıyorlar,.. O kayanın yanbaşıda bir kaya daha vardır : San'at kayası. San'at meşhur (Körler ile fil) hikâyesine benzer. Herkesi hilkat bu muazzam filin bir tarafına düşürmüştür. Hasselerin kudretine göre erebildiği hakikati bağıracaktır ve bağırmıştır. Zihnî hayatımızın dört tarafı hendesi şekillerle örülmüştür. Elimizde bir miyar vardır. San'ata gelince iş değişiyor. Kimse miyar ve mikyasa kabul etmiyor. Her san'atkâr bir âlemdir. İnsanı bu derece buhranlı bir karışıklığa uğratacak bu uçsuz bucaksız, yersiz, göksüz âleme girebilmek için haylice cesaret lâzımdır. Bu cesareti gösteren san'atkârları tebrik etmemek

elden gelmiyor. Yalnız acele etmiyelim. Onlar bu tehlikeyi bile bile oraya atılmış değillerdir.

Yeni dünyaya gelen bir çocuk hayatta karşılaçağı istisrapları idrak etseydi, geldiği âleme derhal dönerdi. San'atkârları san'at âlemine çocuğu dünyaya atan el atmıştır. Ben de herkes gibi bir duman içindeyim, size meşhur bediiyatçıların nazariyelerini tekrar edecek değilim. Onların nazariyeleri hülâsa edilirse görülür ki, bu faaliyet aşağı yukarı hayat ve realite ile ideal arasında bir zikzaktan ibarettir. Hepsinin muhakkak bir çürük noktası vardır. Esasen mevzuum da bu değildir. San'atten bir mukaddeme olarak bahsedecektim.

Şimdi size filin benim tetkik hisseme düşen tarafını söyleyeyim :

İnsan uzviyetini tetkik edersek görüyoruz ki her uzuv küllün hayatını idame için bir takım vazifeler yüklenmiştir. Bu vazifelerin yanı başında onlara bağlı olarak ikinci bir vazife silsilesi göze çarpıyor :

Neslin idamesi. Herhangi bir hayat hadisesini tetkik edersek altında bu iki vazifenin bir iskelet halinde teressüm ettiğini görürüz.

Bu iki vazife silsilesinin icaplarını idare eden bir de sinir cümlesi vardır. Bu sinir cümlesi insanıyeti hayat ve neslin idamesine doğru kamçılayan, sürükliyen bir müeyyide, insanın şahsî ve nev'î hayatını koruyan bir teşkilât. Onun en ufak heyecandan en büyük ihtiras buhranlarına kadar olan görünüşleri san'attir.

Bir de kâinata bakalım : Tabiat gûya her şeyi bu iki vazifeye doğru götürmek için en ince zekâsını sarfeder. Erkeği dişiye doğru çeken cazibe yalnız insanların ve hayvanların sınırlarında ürpermez. Ufkun kimbilir hangi köşesinden tam zamanında bir rüzgâr fırlar, çiçekleri aşlamak için eser, bulutları getirir, onları sular büyütür. tohumunu alır. Sonra da vazifesi nihayet bulan o nebati öldürmek için şiddetli fırtına olur. Genç bir sima taravetlidir, güzeldir. İçindeki hayat usaresini tüketinceye kadar tabiat onu ihmal etmez. Haricî düşmanlara karşı onu müdafaa edecek vasıtaları çoktur ve kuvvetlidir. Zaman geçer bir gün o zavalı limonun ancak posası elde kalır. Bu sefer onu mezara atmak için tabiat elinden geleni ihmal etmez. Bu man-

zara karşısında kalan mütefekkir kâinatın takımı ile bu iki hedefe doğru yürüdüğünü görüyor. Ve zarfta gördüğü bu faaliyeti mazrufa da teşmil ediyor.

Bütün ahlâkî ve içtimaî yüksek mevzuların bu çekirdek etrafında yetiştiğini söylemek zannederim ki o umlelere hakaret manasını istilzam etmez. İşte sinir cümlesinin bütün heyecanlarını derinleştirirsek onların ferdî hayatı muayyen bir zamana kadar korumak, nev'î hayatı ebedî olarak devam ettirecek vasıtaları kamçulamaktan başka bir gayeye teaccüh ettiklerini görmek kabil değildir.

İnsan ise zihni ve teessürî hayatının heyeti mecmuasıdır. Eğer öyle olmasaydı insanın hiç bir cazibesi kalmazdı. Bunu başka türlü düşünmeğe esasen imkân mevcut değildir. Tabiatın şaşmaz bir kanunu da şudur : O hiç bir zaman mevcudata bilâvasıta hitab etmez. Onlara yüklettiği vazifeleri daima ikinci plânda gösterir. Yani evvelâ tahrik ettiği heyecandır. İlk anda heyecan belki sebebi gayri meş'ur bir haz veya elem hamlesidir. Biraz derinleştirdiniz mi altından muhakkak bir vazife çıkar. Tabiatın namütenahi rengi, kokusu, musikisi, hendesesi boş bir şey değildir. Onlar birer tuzaktır ve hasselerimizi oyalıyacak şekillerde hazırlanmıştır. Eğer tabiat gayelerini bilâvasıta elde etmeğe kalkışsaydı, dünya bir fizik ve kimya laboratuvarına dönerdi. Biraz derinleşen gözle tabiate baktınız mı hiç olmazsa onun bu hilelerini sezer ve artık onunla daha teklifsiz konuşabilirsiniz. Kendisini saran tabiatın bu dersi gören insan, gayet tabii olarak, yaradılışının kabiliyetine göre bilfiil değilse bile bin nazariye san'atkârdır. Biz insanı tetkik ederken bir tarafını ihmal edemeyiz. Tayyare motörü ile beraber tayyaredir. Plânör tayyare değildir. Sinir cümlesi bütün varlığı tahrik eden bir motördür. İnsanı insan yapan odur.

Evet yukarda insanın bütün cazibesi bu heyecanlarından gelir demiştik. Aksini iddia edenlere en mükemmel insan tipi olarak Amerikalıların Robotosunu gösteririz. Onda istedikleri kabar cazibe bulsunlar. İnsanın heyecanlanması kadar tabii bir hadise yoktur. Bu heyecan haricî âlemin manzarasını o andaki hayatî ihtiyacımıza uygun olarak değiştirir. Muhitimiz canlanır. Bizi heyecanlandıran mevzuun yanibaşında onun mahiyetine göre ikinci bir tablo peyda olur. Bu tabloyu tedai ettiğimiz psikolojik zaruret meydana getirir. Bu ikinci tablo o kadar kuvvetli-

dir ki birincisini çok defa örter. Biz tedaimizle başbaşa kalırız. İşte hafıza ve muhayyelenin bu ibdaları, büyüyen küçülen şeklini değiştiren haricî âlem, heyecanın sinir cümlesine verdiği ihtiazın bu neticeleri san'at mevzuudur.

O halde hülâsa edersek san'at ferdî ve nev'î hayatın muhafaza ve idamesine nazır ve müvekkel olan sinir cümlesinin o an için meş'ur hayatî bir ihtiyaca tekabül etmeyen hamlesidir. Bu ihtiyacın o an için gayri meş'ur veya heyecanı müteaddit vasıtalarla bağlı olmasıdır ki bediî heyecan dediğimiz heyecana hasbîi vasfını vermiştir.

Bu hamle, bu tevettür çok defa tahtelşuur ihtiyaçlara tekabül eder. O zaman san'atkâr bazan bir kâhin, ekseriya ileri adam olur. Çünkü o hassas makine faaliyete girmiş, daha doğrusu zengin tahtelşuurundaki insiyakî ve tabii imtizaçlar bu hassas makineyi tahrik etmiştir.

Veyahut mahsus veya gayri mahsus sebeplerle hatıranın tahrik ettiği bir hamle olur. San'atkârlarda en çok bu iki türlü faaliyet görülür.

Cinsî heyecan, bu san'at faaliyetinin birinci safhasıdır. Daha ileri gidilirse cinsî heyecana istinad eden ihtibaslar san'atkârın uzviyetine, dimağî kabiliyetine göre şeklini değiştirerek türlü türlü heyecanlar halinde gözükür. Büyük terkibi heyecan ve ihtiras şeklini alır. Bu ilim fazilet, vatan, din gibi terkibi ve insanî heyecanlardır. Bunlar cinsî heyecanın genişlemesi, fikirî imtizacıdır. O zaman tefekkür biraz derinleştirilince bu terkinin altında gizlenen ferdî ve nev'î hayatı muhafaza insiyakını derhal meydana çıkarır. Bu cephenin fikrî faaliyetle müterafık olduğunu söylemiştik. O zaman fikir meselâ fert ve nev'in hür ve bahtiyar yaşayabileceği bir yurt mefhumuna; ferdî ve nevî hayatın sâadetini temin eden fazilete, bir taraftan faziletin müeyyidesi diğer taraftan fikrî huzurunun kâfili olan dine yükselir. Bu heyecanlar hayatî insiyakin genişlemiş, tekâmül etmiş safhalardır. Bu safhalarda fikrin heyecan haline inkılâbı gözükür. Heyecanın dil ile ifadesi ise edebiyattır.

Dil Çalışmaları

— 15 nci sayıdan devam —

Yazan : CENGİZ TURHAN

Onbeşinci ve on altıncı yüz yıllarda vukua gelen asıl edebî rönesans " Renaissance „ ilk defa parlak bir sabah yıldızı halinde görünmüş, ardından şafakları geride bırakan bol ışıklı bir güneş orta çağın göz gözü görmiyen karanlıklarına ve bütün dünyaya nurdan çağlayanlarını fışkırtmıştı. Bu nur çağlayanı ilk parlak ışıklarını batı ufuklarından alıyordu.

Batı ufuklarında parlayan bu nurun kendisi " Dante Alighieri = Dante Alighieri „ dir. 1321 de " Florence „ da doğan İtalyan şirinin babası ve orta çağın bu en büyük şairi halkın ağzında canlı yaşayan sözlere sevgilisi Beatriceye karşı olan aşkı kadar değilse bile yine ona karşı ulusal bir sevgi göstermişti. Şair gönlünün mabudesi önünde külçe olurken ana dilini külçelikten kurtarmağa çalışmıştır. İşte bunun içindir ki meşhur " Divina Commedia „ sını İtalyanca yani ulusal dille yazmıştı.

Fransada, Almanyada, Finlandiyada ve daha diğer birçok batı uluslarında dilde değişiklik hareketleri bütün canlılığıyla kendini göstermektedir :

On altıncı yüz yıla kadar Avrupada hemen bütün ilmi eserler Lâtin diliyle yazılmakta idi. İşte bu yıllardan sonra halkın konuştuğu dile rağbet Fransada da görüldü. Dinde yenilik yapan " Jean Calvin „ (1509 - 1564) dine ait eserlerini halkın duru diliyle yazmağa başladı. Tabii " Calvin „ bilgilerini bu şekilde göstermekte iken diğer bir kısım yazıcılar da kulaklarını halkın sesine gözlerini kalkın kendi diline çevirdiler.

" Pleiad „ Pleyad (Ülker) adı altında yedi kişiden ibaret toplanan şair ve muharrirlere " Pierre de Ronsard „ (1524-1575) başkan olmuş ve gerçekten yedi genç şair yedi ülker yıldızının karanlıkları aydınlatan ışıklarını Fransa semasında parlatmışlardı. Halk dili hakiki âşıklarını ve vefakârlarını bulmuştu.

Kendisi fakir ve hayatta talihi de kendisine hiç yar olmıyan Jovakim du Belle " Joachim du Belley „ (1522 - 1560) Ronsarla elele verdi. Ve ulusal davaların zaferlerini kazanmak için Fransız dilinin müdafaasını yapan " La defense et illustrati-

on de la langue française „ adındaki eserini hasımlarına zağlı bir kılıncı gibi kullandı. Ana dilinden ayrılarak yabancı sözleri yazanları ve söyliyeni ulusal safa çağırıyordu.

Ronsardan sonra dil tekrar bozulmağa doğru bir yol tuttu. Fakat sonradan edebî bir mektep dahi kuran lirik şair Fransuva dö Malerb " Français de Malherbes „ (1555 - 1628) Fransa sarayının resmî şairi olduğu kadar da halkın şairi oldu. Yazdığı Odlar " Odes „ ve Stanslariyle " Stances „ dilin sadeleşme yolundaki bayrakdarlığını yapmıştı. Onun nazarında şiirdeki kelimeleri herkes anlamalıydı, İşte bunun içindir ki Fransız münekkidi ve şairi Boalo " Boileau „ onun için şöyle diyordu : " Enfin Malherbe vint . . . „

Fransada bu dil çalışmalarının doğruluğunu asıl ilmi bir şekilde saptama " Tesbit etme „ işini Fransız akademisi yapmıştır.

Almanya da dil düzeltme işinde hareket göstermiştir. Daha on altıncı yüz yılda halktan esin " İlham „ alarak temiz halk diliyle eserler vücuda getiren ve dilin üstün gelme zaferini ilân eden muharrirler ve şairler görüldü. Bundan evvel de ulusal kaynaklarından esin alarak arı Alman diliyle eserler meydana getirmek ihmal edilmemişti. Alman ulusal destanı olan " Nibelungen „ işte bu gibi şaheserlerdendir.

Dinde büyük bir reform yaratan rahip " Martin Luther „ Alman diline ulusal kılığını geydiren değerli bir mücahit ve müceddittir. Hıristiyanlığın İncil ve Tevrat gibi kutsal kitaplarını halkın öz diliyle kendi diline çevirmiştir.

Luter Katolik papalarına çok kıızıyordu. Dil hakkındaki düşüncelerini anlatırken hücumu geçiyor ve onlara eşek demekten çekinmiyordu : " Almanca yazabilmek için eşeklerin zannettiği gibi Lâtin edebiyatının metinlerini iyi bilmek yetmez. Bunun için ailelerin ev içindeki hayatlarını öğrenmelidir. Çocukları anaları dinlemeli, pazardaki satıcıların işçi ve ustaların konuşmalarını dikkatle dinlemelidir. Ancak böyle yapılırsa halkın anlayabileceği dilde yazı yazmak mümkün olur. „

— Devam edecektir —

Bir Tashih :

Onbeşinci sayımızda Dil Çalışmaları başlığıyla çıkan yazının 20 nci sayfasında 5 nci ve 6 ncı paragraflardaki (Sağınmak, Sağıtımak) , (Etiketler, Etkiler) şeklinde olmasını tashih ederiz.

ÇUKUROVADA

Arkeolojî Durumu

Krallıklar – Eski Yollar – Anıtlar – Araştırmalar ve kazılar

Yazan : A. R. YALGIN

Eti krallıkları :

İsanın doğumundan (XI — XII) asır önce yazılmış Boğazköy tabletlerinde Birleşik Eti İmparatorluğunun (Kadeş Harbi) ni idare ettiği çağlarda Kral (Muvatali) nin Çukura ve Dadaşaya göçtüğü okunmuştur.

Bu eski günlerde bugün bile "Çukurova,, adını taşıyan muhitimizin gün doğuşuna (Dadaşa) , gün batısına (Kızvatna) adı verildiği ve bu iki ülkenin o zaman Eti krallıklarından (Muvatali) ve (İşbutahsu) idaresi altında bulunduğu kuvvetle ümit edilmektedir. Bundan önce bu mntakada (Arzava) Etileri yaşardı.

Çukurovaya bundan sonra, yani İsanın doğumundan 83 yıl önce (Kilikya) denmiş. Fakat verilen bu yeni ad, her nedense muhite iyi intibak etmiyerek yalnız bir ecnebî ismiyası halinde kalmıştır.

Eski yollar :

Yollar tetkik ve mütalea olunursa, yirminci asırdan evvel yapılmış olduğu belli olan bütün eski yolları, en eski yol olarak kabul etmek lâzımdır. Yurdumuzun topraklarına insan ayağı başlığı Neolitik devirlerden itibaren yurd yollarının başlamış olduğunu kabul etmek gerektir. Hiç şüphe yoktur ki bu yolların hepsi de en eski yolların bakiyesidir. Bilhassa güney yurddaki

yollar, coğrafya durumu yüzünden daha ehemmiyetle üstünde durulacak yollardan maduttur.

Toroslardan cenuba doğru sıyrılıp akan yolları garpten şarka doğru tetkik edersek :

Birinci yol :

Konya ovasından uzanan ve Torosları aşan Karaman yoludur. Bu yol Muttan Mağara nahiyesini geçerek Uzuncabur- nu iki kilometre kadar garpte bıraktıktan sonra Silifkeye ve o- radan Taşucu iskelesine münthehi olur. Bu yol her ne kadar Ki- likya yolu sayılmasa da Torosun cenup yollarından olması itiba- rile mevzuumuzun haricinde kalması muvafık görülmemiştir. İki tarafı harabeler, mağaralar ve yüzlerce asarıatika merkezi olan bu yolun bilhassa Bulgardağındaki Musa Bozulduğun ve Bulgar Bozoğlan eteğindeki şehir harabeleri görülecek eserlerdendir.

ikinci yol :

Kayseri, İvriz, Konyadan çıkan ve Ulukışlıdan birleşerek Çiftehane, Bulgar, Annaşadan geçtikten sonra Tekir ve Gülek boğazını aşarak Tarsus Ovasına inen yoldur.

Yolun Çiftehane karşısından garbe dönen kısmından Ha- cıköyü üstünde büyük bir kayada mühim ve meşhur bir Eti ki- tabesi vardır ki bu kitabe etilerin Toroslarda gösterdikleri şe- caat ve beseletlerine bir armağan teşkil eder.

Çiftehane cenuba doğru enginleşen cadde Bozantıyı geçince karşısında Kocaköy adını alan Büyükkale ile karşılaşır. Bu kale Bizanslılar devrinde bu yolun bekçiliğini deruhte eden ve kan itibarile Türk olan bir ırk tarafından idare edildiğini o- kuyoruz. (*) Sonra yol garbe döner ve Bürücek yaylasını ce- nupta bırakarak Tekir içinden geçtikten sonra (Cenup Kapısı) adı ile meşhur olan Gülektan çıkarak Çukura iner. Gülek boğa- zının en dar yerinde İskenderi Kebirin yahut Bizans imparator- larından Kostantin'in kayaya oyulmuş iki hatırası vardır ki bu hatıralar yolun yapılmasını işaret eder. Fakat fazla bozulmuş olduğundan durumu daha geniş malûmat elde etmeğe müsait değildir.

(*) Kocaköy kalesi : Bilazeri, Bizanslıların buraya (İslavuk) ları iskân etmiştir. der, Belki (İskit) tirlir.

İşte Kilikyanın en mühim askerî ve iktisadî yolu bu yoldur. Bütün cihangirler bu yoldan geçmiş ve bütün harplara bu yol sevkilceyş olmuştur. Eski devirde İrana, Hicaza, Suriyeye İraka giden tüccar kervanları yine bu yoldan ayaklarının ucuna basarak geçmiştir. Yolu Tarsus ovasında Tarsus kasabası keser. Ve şarktan garba doğru hüyükler arasında uzanıp giden sahil yoluna ulaştırır.

Üçüncü yol :

Takriben altı metre genişliğinde olan ve Fırat ırmağından başlıyan sahil yoludur. Bu yol karkamıştan garbe doğru bir zikzak ile ve daima hüyükleri takip ederek (Tılbaşar] hüyüğüne oradan Çobanbeyli nahiyesine yine hüyükleri ziyaret ede, ede kateder. Ve Sakçagözden Amanos aralarını geçerek Kanlı geçitten Çukurovaya düşer. Burada Toprak, Anavarza, Yılankalelerini şimal ve cenupta bırakarak Sirkeli hüyüğüne ve oradan Misisi geçtikten sonra Adanaya ve Adanadan yine sahill takip ederek Zeytunlu, Meliki, Tarsus, Kazanlıya uğrayarak Mersin hüyüğünden bir kolu dağlara ve diğer kolu ile Silifke üzerine yürüyüp gider.

Yolun bazı yerlerinde hâlâ cadde eseri bulmak mümkündür. Birinci örnek Tılbaşar ile Gazi Antep, İkinci örnek İslahiye ile Fevzi Paşa, Üçüncü örnek Ceyhan ile Sirkeli, Dördüncü örnek Tarsus ile Kazanlı arasında bugün bile berhayattır. Bu yolun ömrünü yanibaşında teşekkül etmiş yüzlerce hüyüklerin ömrü ile mukayese edersek Milâddan (3000) yıl önceye kadar sürüp götürmek mümkün olur ümidindeyiz.

Dördüncü yol :

En mühim bir Eti yolu olan bu yol doğrudan doğruya Boğazköyden Kayseriye ve buradan Develiden gelen ikinci bir hattı alarak Toroslara tırmanan meşhur yoldur.

Yol ıssız çöllerden, volkanik yamaçlardan, sarp vadilerden geçerek Seyhanın Mağara nahiyesine müntehi olur. Buradan Doğanbeyli enişi ile ikiye ayrılır. Bir yol cenupta (Komanaya) uğrar. Diğer büyük yol ise Saimbeyli vadisini geçerek Urbuk suyu ile ine, ine Fekenin altından Kozana oradan Tumlu kalesine ve oradan da Yılankalesine gelir. Yılankalesinden sallarla geçen yol Nur dağının şark eteklerinden doğruca Yumur-

talık limanına kavuşur. Bu yolun Develi ile Kayseri arasında Kine yolu yakınında yol üstünde 926 tarihinde keşfedilen kaya üzerindeki Eti anıtı (**) yolun bu bölgesine kâfi ehemmiyeti verdikten sonra Mağara nahiyesinin Hanyeri kurbunda tekrar kaya üzerinde bir anıt görülmüştür ki ağlebi ihtimal bu anıt Muvatalanın cenuba indiği yolu işaret eder. Bundan sonra en mühim anıt Sirkeli köyünün şimalinde Ceyhan ırmağı cenup sahilinde ve salların geçit yerinde Kocakaya üzerindeki büyük anıttır. Yukarda adı geçen (Dadaşa) mıntakasının yegâne tarihî alâmeti olan bu anıt bize Etilerin Kadeş harbinde Yumurtalık limanında büyük roller oynadığı ve Çukurovanın o devirlerde gördüğü sergüzeştlerini hatırlatmaktan halî değildir.

Ümit olunur ki Muvatali Çukura, yani Dadaşaya bu yoldan inmiş ve Ceyhanı sallarla geçtikten sonra, Yumurtalık limanından sevkiyat gemileriyle karşıya geçerek kestirmeden Kadeşe ulaşmış ve düşmanını perişan etmiştir.

Toroslardan cenuba inen yol içinde şimdilik en çok Eti anıtları bulunan ve Boğazköye ulaşan bu yol olduğu için biz bu eski yola büyük Eti yolu adını vermekte tereddüt etmemek istiyoruz. Toroslarda bundan başka daha küçük yollar da var. Fakat bu dört yol kadar ehemmiyetli olmadıklarından bu makalede onlardan bahsetmek sözü uzatacaktır.

Eti anıtları :

Çukurovanın dağlık mıntakasındaki kalelerin eski banileri tamamen Etililerdir. Etililer, burada barınaklar, mağaralar, su yolları, sağrıncılar, yollar yaparak en sarp ve geçmesi güç yerleri seyrisefere müsait bir hale getirmişlerdir.

Bundan maada dağbaşlarında kayalar üzerine keçi, köpek oymaları yapan da onlardır. Hele Kine yolu üzerindeki oymanın arkasındaki Hiyeroglif tamamen Eti yazısı olmakla beraber Sirkeli anıtındaki kabartma ve yazı Eti imparatorluğu zamanına ait vesikalardandır.

Bu anıtlar Çukurovanın çok eski zamanlardanberi medenî bir varlık yaşamış olduğuna şahid addolunur. Kine köyü ve Han yeri anıtları hâlâ tamamen incelenmemiş olduğundan bun-

(**) Bak : Cenupta Türkmen Oymakları, Kısım : 4 Sahife : 56

ların ifade ettiği manalar şimdilik meçhul kalmaktadır. Yalnız Sirkeli anıtı biraz yurdumuza aydınlık verecek mahiyettedir ki o da bu anıtın Muvatali olduğu ümididir. (*)

Çukurovada pek çok klâsik anıtlar da vardır. Bunlar Uzuncaburç, Canbazlı, Korikos, (Kız Kulesi) Pompeipolis, (Viranşehir) Reğma, Yeniköy, Bodrumkale, Komana (Şarköy) gibi şehir harabeleriyle tepelere ve düzlere sıralanmış yüzlerce kale harabeleri görülecek ve gezilecek istifadelî eserler arasındadır.

Bilhassa muhitimizde mevcut irili ufaklı (742) hüyükten çıkan keramik mahsdlâtı ilmî tetkik sahasında yüksek bir mevki kazanmıştır.

ilmî araştırmalar :

Çukurovada 1934 senesinde başlıyan bu faaliyete ilk önce Amerikalı Miss Goldman riyaset etmiştir.

Mis Goldman heyetinin Kabarşa, Domuztepe, Zeytinlu, Gözlükule hüyüklerinde yaptığı ufak araştırmalar neticesinde Eti İmparatorluğunun Kilikyada çok değerli bir mevki sahibi olduğunu ve bu devirlerden önce de yani Tunç ve Bakır devirlerinde de bu muhitin mühim bir medeniyet merkezi olduğunu tahmin ederek Çukurovada hafriyat yapmağa karar vermiştir.

936 — 937 yılında Liverpool üniversitesi profesörlerinden meşhur Sakçagöz hafriyatını idare etmiş olan Profesör Garstang da bu muhitte ufak araştırmalar yapmağa izin almış ve şubat içinde işe başlamıştır.

Profesör Garstangın riyaset ettiği (Sirkeli, Kazanlı, Çavuşlu, Yanımhüyük ve daha bazı küçük hüyükleri gördükten sonra Yümüktepe) hüyüğünde karar kılmıştır.

Bu araştırmalar neticesinde Profesör Garstang heyeti de Miss Goldman heyeti gibi Kilikyanın arkeoloji ehemmiyetini takdir etmiş ve derhal çalışma sahasına geçmiştir.

A. R. YALGIN

(*) Profesör Güterborg ve Prf. Garstang buna şimdilik bu teşhisi koymuşlardır.

Atatürk İnkılâbı Yolunda Türk Köylüsü Daima Önde..

Eşkıyaların baskınına uğradığını, imam ve tahsildarın evini sattıklarını, Eminenle çifte koşulduğunu unutma ! Yüzlerce yıllardanberi gülmiyen gözlerin durmadan gülsün. O kara günlerin kara gecesi kara bahtından çekildi. Sen Türkün Efendisisin. Çünkü bu milletin yüce direği sensin. Millet, Devlet sana dayanıyor.

— II —

Yazan : DURMUŞ TÜRK MENOĞLU
Seyhan Nüfus Müdürü

Acunun yaradılışındanberi ayakta duran, Çin duvarlarından Viyana kapılarına, Afrika sahralarından, Sibiryâ steplerine hüküm salan Türkü, uzun zamanların her çeşit hâdiseleri görmüş, tanımış, fakat onu idare edenler ne yazıkki bu acun kuvvetini Atatürk kadar tanıyamamışlardır.

Atatürk, bu varlığın cevherini tanıdı ve (Ben onu ezeldenberi taşıdığı ulu kuvvete dayanarak ortaya atıldım) dedi. Bazılarımız onu üzeri kül tutmuş ateşe benzetti. Gösterişsiz bir benliğin, duru bir yüzün gösterdiği varlığa karşı bu benzetiş doğrudur. Âlâyışı sevmiyen, sahta görünüşlerden nefret eden Türk, bir ateştir. O yakmağı bildiği kadar koruyucu ve yapıcıdır. Yeterki onun kılavuzu nurlu bir kafanın adamı olsun, yeter ki ona, kendi elinden kendine ağı sunulmasın.

Yurtdaş sen gül. Yüzlerce yıllardanberi gülmiyen gözle-

rin durmadan gülsün. Sen dinin için, padişahın için, toprağın için en sonra da evlatların için ağladın, ağladın, durmadan ağladın. Hiç dinmiyen göz yaşlarından bir deniz meydana getirdin, o denizi bağrında yanan ateşe akıttın. Fakat bir türlü söndürmedin, ağladıkça belâların çoğaldı, dertlerin arttı. Buğday ektin arpa yedin, arpa ektin darı yedin.

Yoğurt yaptın yağsız ayran içtin, ona razı oldun, kepçene kan doldurdular. Öküzlerin öldü Eminenle çifte koşuldun, yoksulluktan tarlanı dikenler bürüdü, tırnaklarını tırmık yaptın. İmamla tahsildar her şeyi sattırdı, askerdeki oğluna harçlık gönderemedin, kızını, gelinini dağa kaldırdılar. Kanuna koştun kanun suratına tokat vurdu. Zabtiyeye çil horuzunu kestir, ekmeçlik arpanı atına takdın, martininin dipçığı belkemiğini kırdı. Arkasına durup Allah için el bağladığın imam, düşman karşısındaki oğlunun karısını ağaya nikah etti. Senin oğlun hududlarda harp ve kan kokuları içinde kahramanca çarpışırken başa bir arşun beyaz bez takarak hocayım diye köyünden ayrılmadı. Sen neler görmedin, neler çekmedin. Peygamber vekili saydığın yaşadığın toprağın sahibi diye tanıdığın duru ibadetine, ömrüne dua ettiğin padişah, köylüyü bir hayvan sürüsü saydı. Kazandığını sarayında en güzel kadın ve oğlanlarla yedi. seni düşünmedi.

Sırf dinin Peygamberin hatırı için yüzlerce yıl eteğine yapışıp "Hacı,, "Baba,, diye hürmet ettiğin adamlar barsaklarını deşti, altın aradı alın teri ile biriktirdiğin para ile Hacca gittin arabın tuzağınaadüstün Yemende, Basrada, İşkodrada, oğluna, torununa mezarlar eştin, adını unuttular, iline tekme vurdular. Sen oralarda ölürken tahsildara dibçik altında vergini verirken, onlar ayaklarını uzattılar, çubuklarını tüttüler. Sen neler görmedin neler çekmedin yurttaş.

Yurttaş! Artık yüzün güldü, o kara günlerin kara gecesi kara bahtından çekildi. Sen şimdi dünyaya yeni gelmiş, yahut zindandan yeni kurtulmuş bir adam gibisin, Senin adın (Türk köylüsü); sen, Türkün Efendisinin bu ad sana yalandan verilmiş değil, candan verilmiştir. Bugünkü Cumhuriyet hükümeti başta İnönü olduğu halde durmadan seni, Türk köylüsünü düşünüyor.

Hepimiz anladık ki, Türk köylüsü ne kadar zengin olur, refaha kavuşursa Türk milleti o kadar kavî ve o kadar rahat olur. Çünkü bu milletin yüce direği sensin millet, devlet sana

dayanıyor.

Bahtına karakâbus gibi çöken kara günleri üzerinden atan şimdiki hükümetimiz Türkün yükselmesi, Türkün ileri gitmesi için gece gündüz çalışıyor. Hükümetin yaptığı işlerin her birinde birer hikmet vardır. Yapılan şeyler boşuna yapılmıyor. Bakınız şimendüfer yollarımız Erzurum, Kars yaylalarını, vadilerini aştı ve yurdumuzdaki bütün imtiyazlı şirketler Türkün eline ve idaresine geçti. Yurdumuzun dört köşe bucağı birer örümcek ağı gibi oldu. Kara yollarımız düzeltildi. Pek az kalanlar varsa onlar da düzeliyor, Şehirlerimiz hattâ köylerimiz de plânlara göre imar ediliyor modernleşiyor. Hattâ köyden köye yollar yapılıyor. Ağaçlandırılıyor. Köylünün okuması, acunu öğrenmek için daha çok mektepler açılıyor ve muallimsiz hiçbir köy kalmıyor. Askerî kışlalarımız köylünün üniversitesi haline geldi. Cumhuriyet hükümeti köylü olupta askerlikte çavuş olanlar için çavuş öğretmenler kursu açtı ve köylü gençlerimize de köylerinde muallimlik yaptırıyor. Köylü vatandaş bu vaziyet karşısında sen de her ne yaparsan yap oğlunu, kızını, Torununu okut, adama adamlığı öğreten mekteptir. Artık eskisi gibi değiliz. Mahsulümüz para ediyor, hükümetimiz sayesinde Çukurova da sulanıyor demektir. Tarlana makine sok, mahsulünü daha çok artırır, çok zengin ol. Çok çalışan çok kazanır. Çok kazanç benlik, senlik verir. Çalışkan Türk köylüsü senin bu çalışkanlığın karşısında yer yavaylağı üstündeki milletler bile hayretten hayrete düşüyor ve Türk olmadığına bin kere pişman oluyor.

— Devam Edecek —

Bizim intikamımız zalimlerin zulmüne karşıdır. Onlarda hissi zulüm baki kaldıkça, bizde de hissi intikam devam edecektir.

1925

K. ATATÜRK

BİR HİÇ

Yirmi altı tane üçyüz altmışı çiğniyerek şu saate geldim.

Şimdi yalnızım ve düşünüyorum : Hayattan ne gördüm ?
Kocaman bir istifham içinde parıl parıl yanan, koca "Bir Hiç,,
çıkıyor. O kadar... İşte o kadar...

Pencere komşumun odasından vals, tango ve kıvrılan
vücut sesleri geliyor. Kahkaha okları karanlıkta pencere
camlarını delerek ta kalbime saplanıyor.

Tiyatroda, sinemada yığınla halk türlü heyecanlarla be-
şerin bir zafını, bozuk ihtirasını acıyarak yahut gülerek sey-
rediyor.

Acaba bütün bunlar bir neşe veya yaşayış mı ifade edi-
yor ?

İlk gençlik çağıma girdiğimdenberi içimde mütenahilik,
namütenahilik makyaslarıyla ölçülmesine imkân olmıyan bir boş-
luk var. Çılgın kahkahalarım, cuşişli anlarım bu boşluğun başka
türlü ifadesinden gayri bir şey olmadı.

Bazı insanlar "Yaşayış,, sözünden seneleri kasdederek

— Ben (. . .) sene yaşadım, derler. Ne boş bir söz...

Yaşamak; yılların adedi değil, içindeki boşluğu doldur-
duğun, sıkıntı denilen yılanın başını ezebildiğin saniyelerin ade-
didir.

Ne yazık ki benim böyle bir "an,, ım yok.

Adana

İ. Güner

Dumlupınar çocuğu

— Kocatepe yamaçlarında —

Şu eşsiz tarihime başarılar katmaya,
Şafağa, ileriye dev adımı atmaya,
Daima yaratmaya, daima yaratmaya...
Ben; mukaddes ülkümün şehidi olacağım!..

En coşkun şellâleyim, Dum'u'dan çağlıyorum,
Muttasıl başarıyı zafere bağlıyorum,
Ve (KOCATEPE) leri türkümle dağlıyorum..
Kudretimi gür, asil kanımda bulacağım!..

(ERGENEKON) dan çıktım medeniyet saçmaya,
İnsanlık gecesine, yine, şafak açmaya,
And içtik bugün artık arşa kadar uçmaya,
Yer yüzünden fışkırıp, göklere dolacağım!

Zafer çelengi yığıp Atatürk'ün başında,
Zaferler yoğurarak her gözümün yaşında,
(KOCATEPE) den koşup istikbal savaşında
Şafak olup gecenin saçını yolacağım!

Yurdumda buluyorum derdimin devasını,
İçime sindirerek DURLU'nun havasını,
Zafere erdirmeye memleket davasını..
Ben; mukaddes ülkümün şehidi olacağım!..

Afyon 6- 1 - 939

Osman Atfilâ

Enginde Sesler

Boşaltma, ben çobanın doldur tasını,
Yetme, şenlendit het an şu softesini,
Neden böyle bağıtını göz göz edetsin ?

Unutma o yerleti sev abasını
Sen de emdin dağılatın güz havasını,
Şimdi o mot eteklet soldu mu detsin ?

Su dumanlı başında, şen kavalının,
Yayla çiçekletinin; o çam dalının
Daha tükenmemiş bit nağmesi vartdır..

Midetdin enginleti, bozkıt sesini,
Görme daha sevginin bit böylesini
Söyle şu enginletin saf nesi vartdır ?

Inat etme, üstüne ört abasını,
Dik başına vartlığı tek sopasını...

Hukuk Fakültesi, Ankara
Kemal Güner

15 Mart Ata günü nushasına gönderilen fakat yazı çokluğu dolayısıyla o sayıya giremeyen yazıları bu nashaya koyuyoruz.

Ata gününde Atayı anış

Günlerin en mutlusunu, sevinmek lâzım, fakat
Neden gözler hep nemli ve boyunlar bükük hep ?
Benizlerse sapsarı, sanki herkes bir sakat,
Gibi sürüklenmekte, nedir bu hale sebep ?

Burkulmakta herkesin, acı hislerle kalbi,
Ruhlardaysa bir hüztün, bir keder dolaşmakta.
Her yüz matemli neden, tıpkı bir öksüz gibi
Yurd çocukları bugün hıçkırıp ağlaşmakta.

Ah!.. Atam, yanıldım ben, sana bağlanan kalbim,
Öyle dolu, ki senle, inanamıyor bir an.
Atam nasıl yok oldu, desin kopası dilim ?
Bunu düşünmek bile ne müşkül ve ne yaman.

Seni kaybeden bizler, teselli bulmazdık hiç,
İnönü gibi şefin, ardında olmasaydık.
Onun varlığı bize, şimdi en sonsuz sevinç,
Bir de yetim olarduk biz onu bulmasaydık.

Ebedinin izinde, ardında Milli Şefin,
Ülkümüze durmadan, yılmadan koşacağız,
Kalpler inanla dolu, gözler aynı hedefin,
Işığına çevrili, ebede aşacağız.

Müsterih uyu Atam, kalp gamlıysa başlar dik,
Mukaddes emanate, göğüsler bir tunç siper.
Müsterih uyu Atam, küçük büyük and içtik,
Bu uğurda hepimiz, ölmeğe birer birer...

Adana 15/3/939

M. Ali Çorluhan

İNANMAMAK

Bizi ogün sükûtlarıyla arayanlar " Yarıya indirilen bayraklar „ in direğine sarılmış olarak ağlar buldular. Çünkü o an beyaz ve kıvıl renkler bayrağın matem çelengiydi.

Ağlamak... susmak... inanmamak...

*
**

Ogün tabiat bile matem tutmuştu : Rüzgârlar hareketsiz, sular sessizdi. Ani olarak ta toprağın dudağı kurumuş ve yarılı yarlıvermişti.

5 Kânunusani Okulundaki Atatürk köşesinden bir görünüş

Ağlamak.. susmak.. inanmamak.

Ağlamak.. susmak.. i-
nanmamak.

*
**

Ogün "Dinmeyen göz-
yaşları,, mızla kuruyan ırmak-
ların, göllerin, denizlerin.. su-
larını ödedik. Ve hatta borçlu
kaldılar. Fakat bulutlar onları
yıl, yıl ödeyecekler, matem
gününün çelenk çiçeklerini
yetiştirmekle.

Ağlamak.. susmak.. i-
nanmamak.

. . . . .
. . . . .
. . . . .

Evet.

ZİYA HAZER

YAŞIYAN ÖLÜ

Yazan : GULTEKİN SILANAR

Bir çok kahramanlar duydum, okudum; hepsini ayrı ayrı inceledim; hanlıklar, ilhanlıklar kurmuşlar.. Tahtlar yıkmışlar, taç-
lar geymişler, kıtalara hükmetmişler... Bir de bunların yanibaşın-
da filozoflar, edipler, inkılâpçılar hulâsa bir çok ilim, fen ve sa-
nat adamları yetişmiş.

Bugün soysal insan sosyeteleri bunlarla kıvanır; hatta da-
ha ileri giderek her ulus zaman zaman kendi büyük adamlarını
yazılarıyla, sözleriyle bir kat daha büyütmeğe çalışır.

Bütün bu, ilim, fen ve sanat adamlarını, inkılâp, sulh, sa-
vaş kahramanlarını bir araya toplayınız. Göreceksiniz ki büyük
adamın onbeş sene gibi kısa bir zamanda yaptıklarının, yarat-
tıklarının hulâsa büyük eserinin yanında gölgeden başka bir
şey değildir.

Bir kişi gördünüz mü ki kıtaları değil kalpleri açsın, gö-
nüleri alsın, zekâ ve enerjisiyle tabiatın taliini değıştirsin, tari-
hini yazsın ? İzninizle size onu ben anlatayım; fakat hayır, an-
latamıyacağım; hissediyorum, lakin onun büyüklüğü karşısında
dilim tutuluyor, ellerim titriyor, ruhum onu karşılamamak kor-
kusıyla çırpınıyor. Bilmem onu Aynıştaynın dilile olsun anlata-
bilir miyim ?

Kalemiyle harikalar yaratan bir şaire sordum :
" Güneş desek başına, gök desek gözlerine
Onu anlatamamış olacağız biz, yine... ,,
Fırçasıyla levhalar çıkaran bir ressama sordum :
« Es » sukût.

Gene bir gün bir eğlentide bulunuyordum. Atatürkten

açıldı, İçimizde cahil olarak ancak bir köylü kızı vardı. Henüz yeni açılan bir gül gibi. İnci gibi parlıyan gözleriyle adeta taze bir baharı ihsas ettiriyordu. Birdenbire o şeffaf gözlerde şebboylar üzerine düşmüş yuvarlak iki çiğ — şebnem damlası belirdi ve biraz sonra gözler tamamen dolmuş, şebnemler elma yanaklarında bir iz bırakarak kiraz dudaklarına doğru yuvarlanıyordu. Tahammül edemiyerek mevzuu değiştirdim.

80 lik köylü bir ihtiyara...

— Onu sen anlayamazsın yavrum dedi. Onu Çanakkaledede düşmanın mermi ve kurşun yağmuruna çelik göğüslerini siper eden Mehmetcik bilir. Ben onu orada gördüm, orada anladım. anlayamazsın dedim, çünkü ben anlatamam. Son söz olarak da ilâve etti : Onu ancak şu iki kelimenin derinliklerine dalarsan onu anlamakta bu kadar güçlük çekmiyeceksin :

Ata - Türk

Atatürk, insaniyet ufkunun üzerinde parlıyan bir güneştir. Altı ok bu güneşin kızıl ve parlak şuaları, hayat yollarıdır.

Atatürk, asırların ancak yetiştirebildiği canlı, güçlü, enerjik bir muhasaladır. Kupkuru bir bozkırdan yemyeşil bir cennet yaratan, çökmüş bir imparatorluğun küflü artığından örnek bir ulus yaratan muhasaladır o. Onun büyüklüğünü en isabetli ilhamlarında, geleceği en objektif ve matematik bir inanışla görüşlerinde aramak gerektir.

Fransız dahiliye vekili B. Albert Sarraut'un dediği gibi o, yalnız eşsiz bir kahraman, emsalsiz bir cengâver, şayanı hayret bir Stratej değil, ele aldığı her işi hayret nefheden bir canlandırıcı, harikulâde ve yalnız kendine has meziyetlere malik tek bir organizatördür.

Arkadaşlar, ölüm mukadderdir. Fert olarak herkesin başına gelir. Bununla beraber o, bütün kuvvetiyle tazeliğiyle yaşayan bir ölüdür. Venüs nasıl güzelliğin muhayyel bir timsali ise o da kuruculuğun, yapıcılığın, yaratıcılığın, yaşatıcılığın sunut (Muşahhas) bir sembolü olarak kalacaktır.

Yapanlar, yaratanlar, yaşatanlar ölür mü ?
Cihandan derin bir baş toprağa gömülür mü ?
Nasıl mümkün değilse gökten indirmek ayı
Elbette alamazdı ecel bizden Atayı.

ATA SÖZLERİ

Atını bağladıktan sonra allaha emanet et.

Ak akça kara gün içindir.

Altun adını bakır etme.

Budala dosttan akıllı düşman evladır.

Bildiğimin âlimi, bilmediğimin talibiyim.

Bugünkü işini yarına bırakma.

Çelişmek yarım ibadettir.

Çizmeden yukarı çıkma.

Düşmanın karınca ise de sen kendini merdane tut.

Dil yarası unutulmaz bıçak yarası unutulur.

Dost yüzünden düşman gözünden belli olur.

Ekmeden biçilmez.

Erken evlenen erken yatan aldanmaz.

Muhammede Tanrıdan nasıl vahî geldiyse
İslâmlık nasıl onun ufkunda yükseldiyse
Atamızdan bize de gizli bir ses geliyor,
Bu bir Tanrı sesidir kalplerde yükseliyor !.

Ey şanlı tarihin her devresinde, kahramanlığın her türlü-
sünde her ulustan daha üstün bir yer tutan Türk çocukları, can
ve kan kardeşlerim, dev adımlarla aynı ülküye koşan, karanlık
ufuklara güneş götüren Atatürkün altı oku öz evlâtları; dün ba-
ban sana ilk hedef Akdenizi göstermişti. Bugün de ikinci hede-
fin ona lâyük bir varlık olarak gelişmek olacaktır.

MANİLER

(15 inci Sayıdan Devam)

7

Yazılmış destanım var
Gönlüme imanım var
Bayramı bekliyorum
Can gibi kurbanım var.

8

Yağmur yağar sel akar
Gökte şimşekler çakar
Seni gören bu gözler
Aceba kime bakar.

9

Evimiz dolu saman
Aman efendim aman
Eller bizi kınıyor
Düğünümlüz ne zaman

10

Köprüntün altı ırmak
Su gelir parmak parmak
Yeni bir kanun çıktı
Kız oğlana yalvarmak

11

Altun tepsi kenarı
Üstüne koydum narı
Ben gurbete gönderdim
Kıvırcık saçlı yarı

12

Bahçelerde mineler
Bir kız gördüm un eler
Beyaz gömlek içinde
Titriyor kor memeler

13

Dam başı yeşil kaya
Cemalin benzer aya
Bir buldum bir kaybettim
Başladım ağlamaya

14

Entarisi beyazlı
Oynuyor nazlı nazlı
Çalımına bakmayın
Evinin üstü sazlı

15

Karanfilim mor bana
Ne bakarsın hor bana
Ettiğinden sen utan
Bulunmaz mı yar bana

16

Karanfilim perende
İnsaf senin nerende
Sende kabahat yoktur
Sana gönül verende

17

Bademler çiçek açtı
Sevdiğim benden kaçtı
Kaçma sevdiğim kaçma
Düşmanlar gözün açtı.

18

Konsul üstünde reçel
Bugünler gelir geçer
Ağzım dilim söylemez
Kalbimden neler geçer.

— Devam Edecektir —

V. E.

Şubat Ve Mart Aylarında Evi- miz Çalışmalarının Hulâsası

1 — Genel Sekreterlikçe tertip edilen seri konferanslara 10 - 2 - 939 tarihinde başlanmış ve Ankara Hukuk fakültesi Profesörlerinden Etem Menemencioğlu « Cumhuriyette Vatan-
daş » konulu konferansını vermiştir.

2 — 13 - 2 - 939 da gösterit şubesi faal üyeleri çaylı toplantısı yapılmıştır.

3 — 17 - 2 - 939 Halkevli bir arkadaşın nişan töreni olmuştur.

4 — 19 - 2 - 939 Pazar günü Halkevlerinin yıldönümü emsalsiz bir şekilde kutlandı. Gündüz Halkevi önünde ve Atatürk anıtında yapılan tören çok parlak oldu. Gece davetlilere bir suvare verildi.

5 — 25 - 2 - 939 da halkımıza müzik ve sinema gecesi tertip edildi.

6 — 25 - 2 - 939 da yeni seçilen komite üyeleri çaylı toplantısı olmuş ve Halkevi çalışmaları üzerinde görüşülmüştür.

7 — 4 - 3 - 939 da seri konferanslardan : Doçent Ke-
malettin Birse tarafından « Tabiiyet İhtilâfları » mevzulu kon-
ferans verilmiştir.

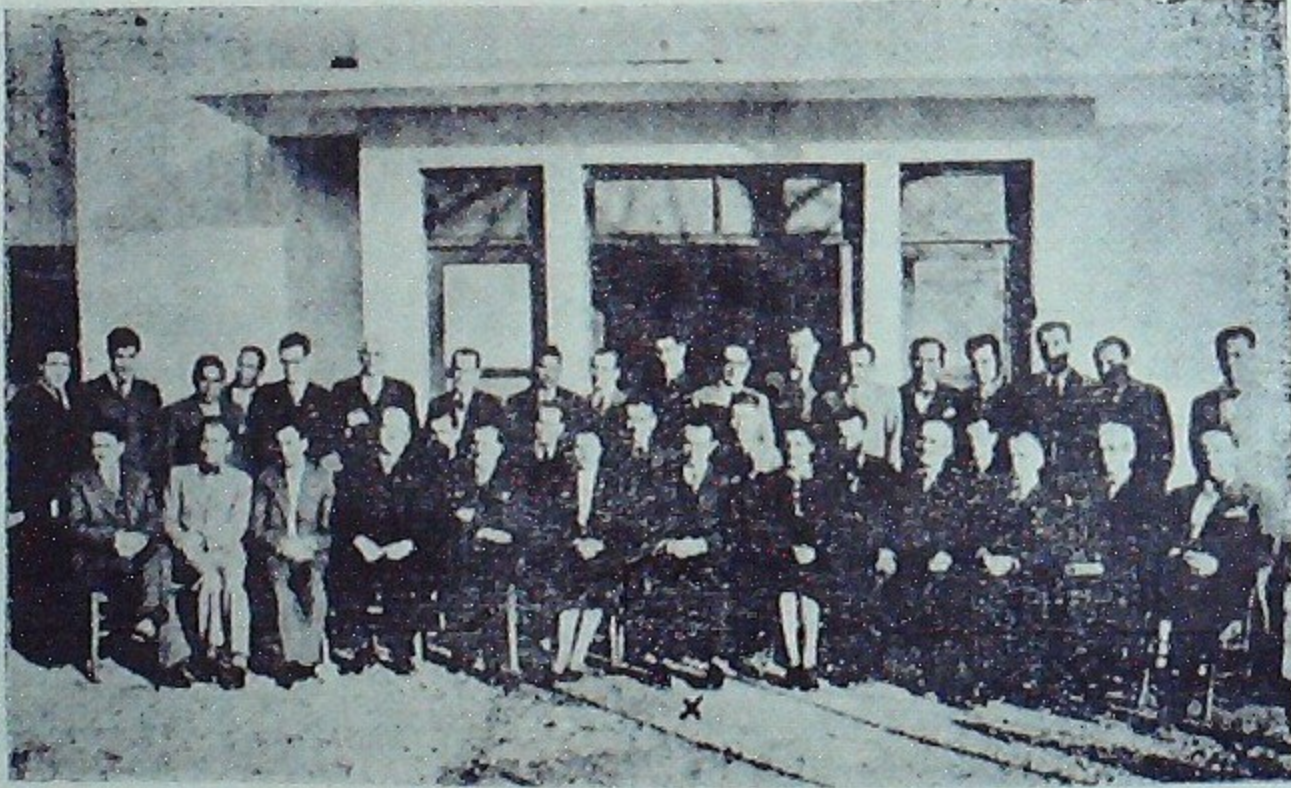
8 — 11 - 3 - 939 da seri konferanslardan : Doçent Hıfzı
Veldeî tarafından « Gayri kabili tedavi hastaların öldürülme-

sine cevaz var mıdır? » mevzulu konferans verilmiştir.

9 — 15 - 3 - 939 Atatürk'ün Adanaya ilk geliş günü hatırasını anmak için bir Atatürk günü tertip edilmiş, gündüz Abideye çelenk konmuş ve gece de Ebedî Şefin aziz hatıraları anılmıştır. Aynı günde Görüşler Mecmuası Atatürk nushası olarak çıkarılmış ve dağıtılmıştır.

10 — 18 - 3 - 939 Çanakkale zaferinin yıldönümü töreni yapılmıştır.

11 — 21 - 3 - 939 da seri konferanslardan : İstanbul Üniversitesi Edebiyat fakültesi Doçenti Nihad Tarlan tarafından « Sanat bakımından edebiyatımızın dahili tekâmülü » mevzulu konferans verilmiştir.

939 Halkevi faal üyeleri. X Başkan Kasım Ener

12 — 25 - 3 - 939 seri konferanslardan : Ankara Hukuk fakültesi profesörlerinden Mahmut Esat Bozkurt tarafından « Türk köylü ve işçisinin hakları » mevzulu konferans verilmiştir.

13 — 26 - 3 - 939 da Garp musikişinasları gecesini (Beethovenin ölümünün 112 inci yıldönümü münasebetiyle) müzikli bir toplantı yapılmış ve Nuri Ardıç tarafından bir konferans verilmiştir.

14 — 29 - 3 - 939 (Asri Sinemada) KÖR piyesi temsil edilmiştir.

15 — 31 - 3 - 939 İkinci İnönü zaferinin yıldönümü töreni yapılmıştır.

16 — Seri konferanslardan : 8 - 4 - 939 da Doçent Sıtkı Baykal tarafından Koca Rağıp Paşa - Büyük Fredrik (Onsekizinci asır ortasında Türkiye Prusya münasebetleri) ve Doçent Ş. Altındağ tarafından « 1841 Boğazlar Mukavelesi » mevzularında iki konferans verilmiştir.

17 — 10 - 4 - 939 da Doçent Cemal Tükin tarafından « Avrupa dökümanlarına nazaran Balkan ittifakının teşekkülü ve bu harbin zühuru » mevzulu konferans verilmiştir.

18 — Fakir çalışkan 11 talebeye elbise, ayakkabı ve okuma ihtiyaçları için yardım yapılmıştır.

19 — Askerlere ve Ceza evindeki okuma kurslarına devam eden mahkûmlara Alfabe, defter, ve kalem gibi yardım.

20 — Bakı evinde 572 hasta muayene edildi. 101 hasta ya parasız ilâç verildi.

21 — Resmî doktorlar ile elbirliği yapılarak bakı yerimizden mütehassıs doktorlarımıza da yoksul hastalarımızın meccanen muayene ettirilmesi temin olunmuştur. Bu hususta Poliklinik ve sair defterler tanzim ve tabettirilerek işe başlanmıştır.

22 — Kurslar bitmiş, imtihanlar yapılmıştır. Türkçe kurslarına devam eden 246 kişiden 186 sı muvaffak olmuştur. Ayrıca Motor kurslarına da « 134 » talebe devam etmiştir.

23 — Merkez Gösterit kolumuzu Gaziantep ve Ankaraya göndereceğiz. Ankara Halkevi Gösteritçileri de Adanaya geleceklerdir. Bu hususlarda hazırlıklar ikmal edilmiştir.

24 — Mandolin ve Keman kursu açılmıştır. Müdavimleri (25) kişi.

25 — Ayrıca bir resim kursu açılması için hazırlıklar bitmiş ve derslere başlanmıştır.

26 — Şehrin büyük gazinolarında rejim ve inkılâbımızla kültürel bakımdan konferans verme hazırlığı ikmal edilmiştir.

27 — Hoparlörlerle halkımıza gene bu hususlar üzerinde kısa söylevler yapılacaktır.

28 — Ulusal oyunlarımızdan cirit mevsimin sonu olması dolayısıyla sona erdirilmiş ve güzel bir gösteri oyunu yapılmıştır.

29 — Butün konferanslar ve müzikli toplantılar hoparlörlerle halkımıza yayılmıştır.

30 — Kitapsaraydaki kitaplar ciltlendirilmiş ve yarıyışlı bir kısım eserler satın alınmıştır.

31 — Hars komitesiyle elbirliği yapılarak çalışılmış ve Etili vatandaşlar üzerinde öz anadil öğretilmelerine devam edilmiştir.

32 — Tenis sahamızda bir çok hevesli gençler çalışmaktadır. Alınan spor malzemelerile gençlerimize ekzersizler yaptırılmaktadır.

33 — Ağaç ve toprak bayramı ile yakından ilgi gösterilmiştir.

34 — Köycülük bu aydan itibaren, köy yollarının açılması beraber faaliyete geçecektir. Hazırlığı yapılmıştır.

Görüşler; genç istidatların yurd tetkiklerine, ulusal duygulara, kültürel ve soysal etüdlere ait gönderecekleri yazılara her zaman açıktır.

Yayın Direktörü : ARIF NİHAD ASYA
Yazı İşleri Direktörü : VEHBİ EVİNÇ
Basıldığı Yer : TÜRK SÖZÜ Bs.

Halkevleri Dergilerini Okuyunuz, Tavsiye Ediniz..

<u>Halkevinin adı</u>	<u>Derginin adı</u>	<u>Halkevinin adı</u>	<u>Derginin adı</u>
Adana	Görtlüpler	İzmir	Fikirler
Afyon	Taşpınar	Kayseri	Erciyaş
Amasya	Yeşilirmak	Kars	Doğuş
Antalya	Türk Akdeniz	Konya	Konya
Bafra	Altınyaprak	Manisa	Gediz
Balıkesir	Kaynak	Mersin	İçel
Bursa	Uludağ	Merzifon	Taşan
Burdur	Ülker	Milâs	Yeni Milâs
Artvin	Çoruh	Muğla	Muğla
Denizli	İnanç	Niğde	Akpınar
Diyarbakır	Karacadağ	Niksar	Ülker
Elazığ	Altan	Trabzon	İnan
Eminönu	Yeni Türk	Samsun	19 Mayıs
Eminönu	Halk bilgisi	Sinop	Dıranaz
	haberleri	Sivas	Orta Yayla
Eskişehir	Halkevi	Yozgat	Bozok
Gireson	Aksu	Zonguldak	Kara Elmas
Isparta	Ün		